

Nye elementer i NOVANA

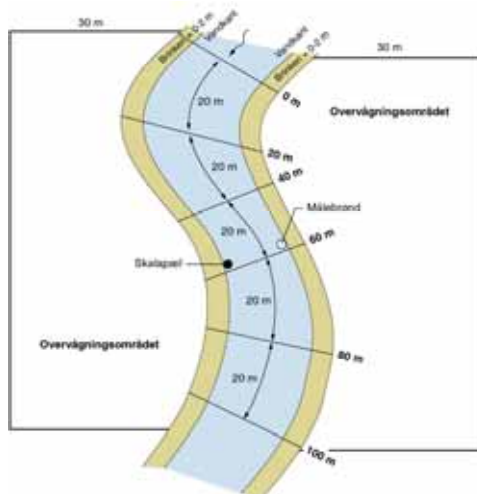
Væsentlige nye aspekter ved NOVANA overvågningen

- Antal stationer og frekvenser
- Intensivt og ekstensivt program
- Stationsbeskrivelse
- Fysisk Indeks
- Sedimentdynamik på vandløbsbunden
- Vegetation på de vandløbsnære arealer
- Vegetation i vandløbet
- Fiskeundersøgelser

Hvorfor inddrage nye elementer?

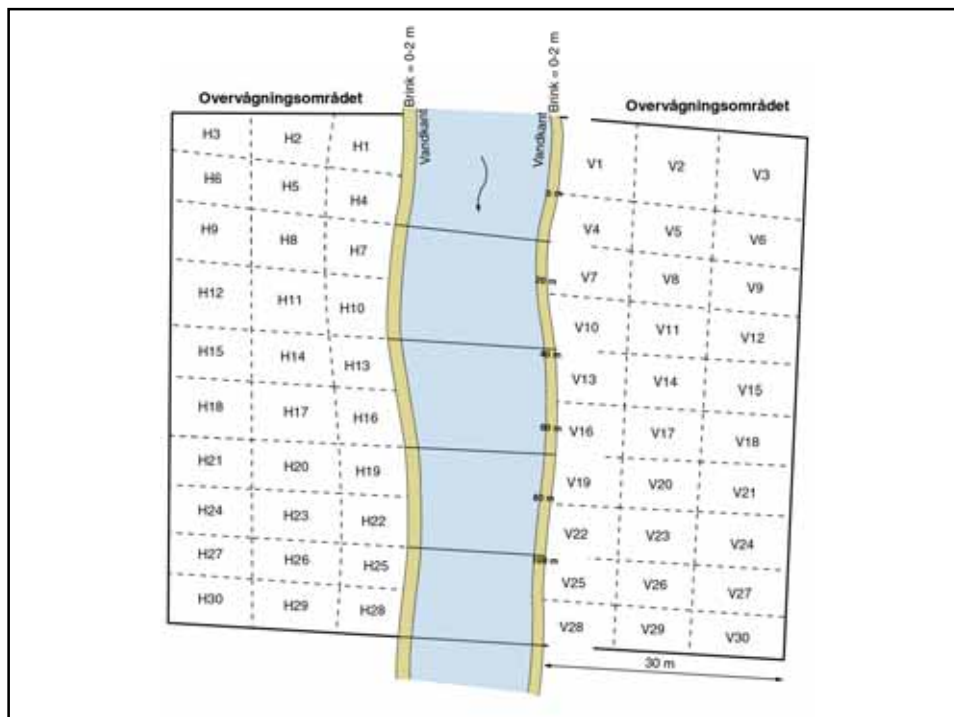
- Vandrammedirektivet
- Habitatdirektivet
- Fokus på flere biotiske elementer
- Vandløbet som en del af landskabet
- Differentieret frekvens og program

Overvågningsområdet

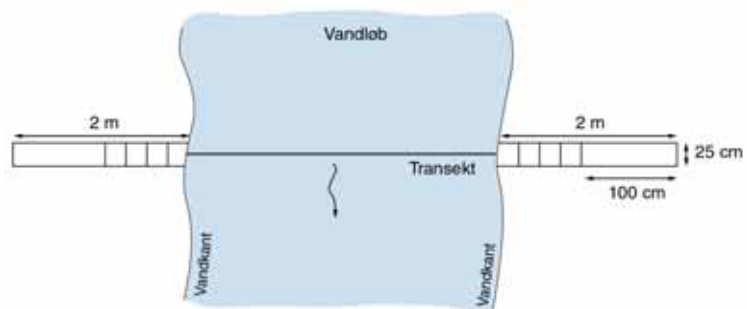
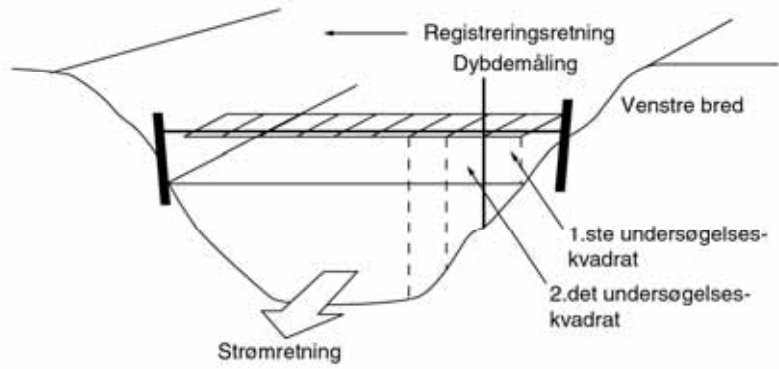

Vegetation på de vandløbsnære arealer

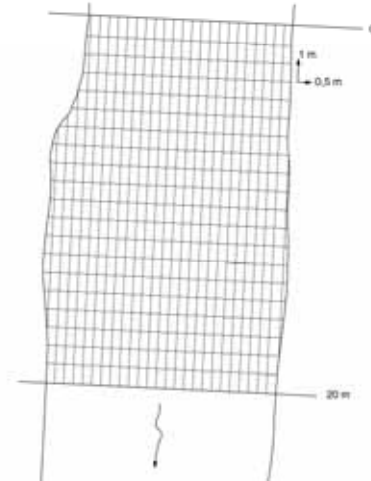
- Ekstensiv registrering af arter i store felter \Rightarrow gruppering i samfund
- Intensive kvantitative undersøgelser i kvadrater hvert år
- Jordbundsundersøgelser
- Grundvandsstand

Vandløbsvegetation

Rumlig fordeling af vandløbsvegetationen

Stationsbeskrivelse

- Stationens placering
- Oplandskarakteristika
- Vedligeholdelse / grødeskæring
- Overordnet karakteristik af vandløb og ådal

Stationsbeskrivelse

Stationsidentifikation																																		
1. Vandløb	2. Lokalitet	3. Vandløbssystem																																
4. Amt	5. Parceller	6. Dato																																
7. UTM Northing	8. UTM Easting	9. Stationstype																																
10. Skitse af stækning																																		
11. Vindløbsbredde (m) <input type="text"/> 12. Omkreds (m) <input type="text"/> 13. Afstand til kilde (m) <input type="text"/> 14. Vindløbsbredde (m) <input type="text"/>																																		
15. Anslagsværdi (F-fordeling) <table border="1"> <tr> <td>Bybygelse og tekniske anlæg</td> <td>☐</td> <td>Grovsand (F1)</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Dyktet land</td> <td>☐</td> <td>Finsand (F2)</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Sløv</td> <td>☐</td> <td>Grov vandbånd sand (F3)</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Plantage / nåleskov</td> <td>☐</td> <td>Grov sandbåndet lej (F4)</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Naturarealer</td> <td>☐</td> <td>Lej (F5)</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Vådområder</td> <td>☐</td> <td>Svær lej (F6)</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Ferskvand</td> <td>☐</td> <td>Humusrig jord (F7)</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>Special jordtype (F8)</td> <td>☐</td> </tr> </table>			Bybygelse og tekniske anlæg	☐	Grovsand (F1)	☐	Dyktet land	☐	Finsand (F2)	☐	Sløv	☐	Grov vandbånd sand (F3)	☐	Plantage / nåleskov	☐	Grov sandbåndet lej (F4)	☐	Naturarealer	☐	Lej (F5)	☐	Vådområder	☐	Svær lej (F6)	☐	Ferskvand	☐	Humusrig jord (F7)	☐			Special jordtype (F8)	☐
Bybygelse og tekniske anlæg	☐	Grovsand (F1)	☐																															
Dyktet land	☐	Finsand (F2)	☐																															
Sløv	☐	Grov vandbånd sand (F3)	☐																															
Plantage / nåleskov	☐	Grov sandbåndet lej (F4)	☐																															
Naturarealer	☐	Lej (F5)	☐																															
Vådområder	☐	Svær lej (F6)	☐																															
Ferskvand	☐	Humusrig jord (F7)	☐																															
		Special jordtype (F8)	☐																															
17. Topografi <table border="1"> <tr> <td>Højeste punkt i oplandet (m. DNN)</td> <td><input type="text"/></td> <td>18. Organisk belastning</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Laveste punkt i oplandet (m. DNN)</td> <td><input type="text"/></td> <td>Sprødt byggegrube (PE)</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Differs (m)</td> <td><input type="text"/></td> <td>Kviksand områder (PE)</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Kote på målestation (m. DNN)</td> <td><input type="text"/></td> <td>Dynerhæder (DE)</td> <td>☐</td> </tr> </table>			Højeste punkt i oplandet (m. DNN)	<input type="text"/>	18. Organisk belastning	☐	Laveste punkt i oplandet (m. DNN)	<input type="text"/>	Sprødt byggegrube (PE)	☐	Differs (m)	<input type="text"/>	Kviksand områder (PE)	☐	Kote på målestation (m. DNN)	<input type="text"/>	Dynerhæder (DE)	☐																
Højeste punkt i oplandet (m. DNN)	<input type="text"/>	18. Organisk belastning	☐																															
Laveste punkt i oplandet (m. DNN)	<input type="text"/>	Sprødt byggegrube (PE)	☐																															
Differs (m)	<input type="text"/>	Kviksand områder (PE)	☐																															
Kote på målestation (m. DNN)	<input type="text"/>	Dynerhæder (DE)	☐																															
19. Adalsudformning <table border="1"> <tr> <td>Smal V-form</td> <td>☐</td> <td>Ingen tydelig ådal</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Smal U-form (<100 m bred)</td> <td>☐</td> <td>Bred U-form (>100 m bred)</td> <td>☐</td> </tr> </table>			Smal V-form	☐	Ingen tydelig ådal	☐	Smal U-form (<100 m bred)	☐	Bred U-form (>100 m bred)	☐																								
Smal V-form	☐	Ingen tydelig ådal	☐																															
Smal U-form (<100 m bred)	☐	Bred U-form (>100 m bred)	☐																															
20. Anslagsværdi i ådalen indenfor 50 m fra vandløbet (20% intervallet) <table border="1"> <tr> <td>Mose</td> <td>☐</td> <td>Ugræsset areal</td> <td>☐</td> <td>Plantage</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Hede</td> <td>☐</td> <td>Kraf</td> <td>☐</td> <td>Veje</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Stråmark</td> <td>☐</td> <td>Ræsump</td> <td>☐</td> <td>Dyktet mark</td> <td>☐</td> </tr> </table>			Mose	☐	Ugræsset areal	☐	Plantage	☐	Hede	☐	Kraf	☐	Veje	☐	Stråmark	☐	Ræsump	☐	Dyktet mark	☐														
Mose	☐	Ugræsset areal	☐	Plantage	☐																													
Hede	☐	Kraf	☐	Veje	☐																													
Stråmark	☐	Ræsump	☐	Dyktet mark	☐																													
21. Vandløbsform <table border="1"> <tr> <td>Lige naturligt</td> <td>☐</td> <td>Kanaliseret</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Siruset</td> <td>☐</td> <td>Maaerøende</td> <td>☐</td> </tr> </table>			Lige naturligt	☐	Kanaliseret	☐	Siruset	☐	Maaerøende	☐																								
Lige naturligt	☐	Kanaliseret	☐																															
Siruset	☐	Maaerøende	☐																															
22. Dominerende tværsnitstype <table border="1"> <tr> <td>Naturligt</td> <td>☐</td> <td>Dyb kanalisering</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Flod kanalisering</td> <td>☐</td> <td>Overhængende brinker</td> <td>☐</td> </tr> </table>			Naturligt	☐	Dyb kanalisering	☐	Flod kanalisering	☐	Overhængende brinker	☐																								
Naturligt	☐	Dyb kanalisering	☐																															
Flod kanalisering	☐	Overhængende brinker	☐																															
23. Nærhedsindeks <table border="1"> <tr> <td>1 meter</td> <td>☐</td> <td>1-2 meter</td> <td>☐</td> <td>Udover 2 meter</td> <td>☐</td> </tr> </table>			1 meter	☐	1-2 meter	☐	Udover 2 meter	☐																										
1 meter	☐	1-2 meter	☐	Udover 2 meter	☐																													
24. Hegning <table border="1"> <tr> <td>Højre side (gange)</td> <td><input type="text"/></td> <td>Højre (g) afstand fra vandløbet</td> <td><input type="text"/></td> <td>Længde</td> <td><input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>Venstre side (gange)</td> <td><input type="text"/></td> <td>Venstre (g) afstand fra vandløbet</td> <td><input type="text"/></td> <td>Længde</td> <td><input type="text"/></td> </tr> </table>			Højre side (gange)	<input type="text"/>	Højre (g) afstand fra vandløbet	<input type="text"/>	Længde	<input type="text"/>	Venstre side (gange)	<input type="text"/>	Venstre (g) afstand fra vandløbet	<input type="text"/>	Længde	<input type="text"/>																				
Højre side (gange)	<input type="text"/>	Højre (g) afstand fra vandløbet	<input type="text"/>	Længde	<input type="text"/>																													
Venstre side (gange)	<input type="text"/>	Venstre (g) afstand fra vandløbet	<input type="text"/>	Længde	<input type="text"/>																													
25. Tydelige tegn på nylige indgrub <table border="1"> <tr> <td>Konstruktions (århug)</td> <td>☐</td> <td>Udgravning (århug)</td> <td>☐</td> <td>Flæsning af profil (århug)</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Vandløbsvegetation fjernet (århug)</td> <td>☐</td> <td>Bank vegetation fjernet (århug)</td> <td>☐</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>			Konstruktions (århug)	☐	Udgravning (århug)	☐	Flæsning af profil (århug)	☐	Vandløbsvegetation fjernet (århug)	☐	Bank vegetation fjernet (århug)	☐																						
Konstruktions (århug)	☐	Udgravning (århug)	☐	Flæsning af profil (århug)	☐																													
Vandløbsvegetation fjernet (århug)	☐	Bank vegetation fjernet (århug)	☐																															
26. Gredeskæringspraksis i målestret <table border="1"> <tr> <td>Skæring i 1/4 bredde</td> <td>☐</td> <td>Nærværsskæring</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Stemmeskæring mindre end 1/2 bredde</td> <td>☐</td> <td>Stemmeskæring mere end 1/2 bredde</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Frekvens: 1 gang pr år</td> <td>☐</td> <td>2 gange pr år</td> <td>☐</td> <td>> 2 gange pr år</td> <td>☐</td> </tr> </table>			Skæring i 1/4 bredde	☐	Nærværsskæring	☐	Stemmeskæring mindre end 1/2 bredde	☐	Stemmeskæring mere end 1/2 bredde	☐	Frekvens: 1 gang pr år	☐	2 gange pr år	☐	> 2 gange pr år	☐																		
Skæring i 1/4 bredde	☐	Nærværsskæring	☐																															
Stemmeskæring mindre end 1/2 bredde	☐	Stemmeskæring mere end 1/2 bredde	☐																															
Frekvens: 1 gang pr år	☐	2 gange pr år	☐	> 2 gange pr år	☐																													
27. Ændringer i gredeskæringspraksis indenfor de seneste 5 år (århug) <table border="1"> <tr> <td>Ja, hvort består ændringer (benyt fem fra overstående opgørelse i punkt 24)</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Fra metode</td> <td>til metode</td> </tr> <tr> <td>Fra frekvens</td> <td>til frekvens</td> </tr> <tr> <td>Fra material</td> <td>til material</td> </tr> </table>			Ja, hvort består ændringer (benyt fem fra overstående opgørelse i punkt 24)	☐	Fra metode	til metode	Fra frekvens	til frekvens	Fra material	til material																								
Ja, hvort består ændringer (benyt fem fra overstående opgørelse i punkt 24)	☐																																	
Fra metode	til metode																																	
Fra frekvens	til frekvens																																	
Fra material	til material																																	

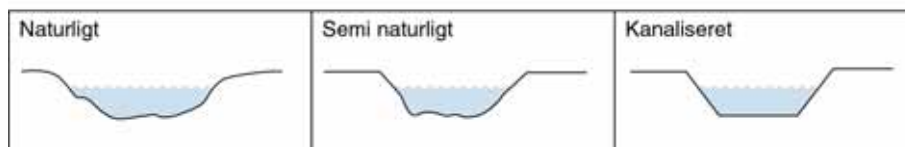
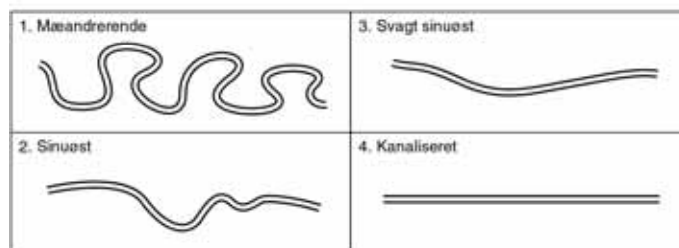
Fysisk Indeks

- Systematisk registrering af fysiske variable på vandløbsstrækningen
- Variable og målingen / vurderingen er intuitivt lette at forstå
- Udregningen af indekset er standardiseret
- Det fysiske indeks kan kobles til den biologiske kvalitet

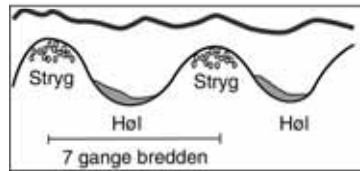
Fysisk Indeks

	Intensitet (I: 0-3)	Faktor (F)	Værdi (=I x F)
Strækningsparametre:			
Høller og stryg - % af optimalt antal (0:Ingen, 1:0-25 %, 2:25-75 %, >75 %)		+	
Slyngningsgrad (0:Lige, 1:Svagt sinuøst, 2:Sinuøst, 3:Mæandrerende)		+	
Tværsnitsprofil (0:Kanaliseret, 1:Semi-naturligt, 3:Naturligt)		+	
Bredde variation (0:CV<0-10 %, 1:CV=10-25 %, 2:CV>25-50 %, 3:CV>50 %)		+	
Udhængende vegetation – % af brink (0:Ingen, 1:0-25 %, 2:25-50 %, 3:>50 %)		+	
Bredde af udyrket vandløbsnæft areal (0:0-2m, 1:2-5m, 2:5-10m, 3:>10m)		+	
Højenergi hastighed - % af vandløbsareal (0:Ingen, 1:0-10 %, 2:10-25 %, 3:>25 %)		+	
Okkerbelastning - % af strækning (0:Ingen, 1:1-5, 3:Udbredt)		-	
Anden fysisk variation % af strækning (0:Ingen, 1:0-10 %, 2:10-20 %, 3:>20 %)		+	
Vandløbsparametre:			
Dybde variation (0:CV<0-10 %, 1:CV=10-25 %, 2:CV>25-50 %, 3:CV>50 %)		+	
Rødder i vandløbet - % af tværsnit (0:Ingen, 1:0-10 %, 2:10-25 %, 3:>25 %)		+	
Emergent vegetation - % af tværsnit (0:Ingen, 1:80-100 %, 2:30-80 %, 3:10-30 %)		+	
Undervandsvegetation (0:Ingen, 1:>60 %, 2:10-40 %, 3:40-60 %)		+	
Undervandsvegetation – antal typer (0:Ingen, 1:1 typer, 2:2 typer, 3:3 el. flere typer)		+	
Stendækning - % af strækning (0:Ingen, 1:0-10 %, 2:10-25 %, 3:>25 %)		+	
Gydegrusdækning - % af strækning (0:Ingen, 1:0-10 %, 2:10-25 %, 3:>25 %)		+	
Sanddækning - % af strækning (0:>50 %, 1:25-50 %, 2:10-25 %, 3:<10 %)		+	
Mudder / blødt bund - % af strækning (0:Ingen, 1:0-10 %, 2:10-25 %, 3:>25 %)		-	
Indeksværdi (sum af Værdikolonne)			

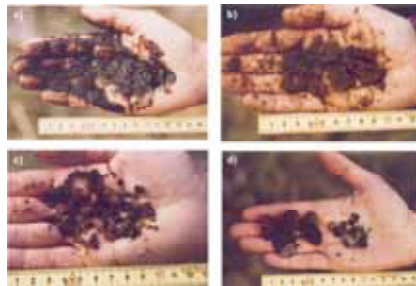
Fysisk Indeks

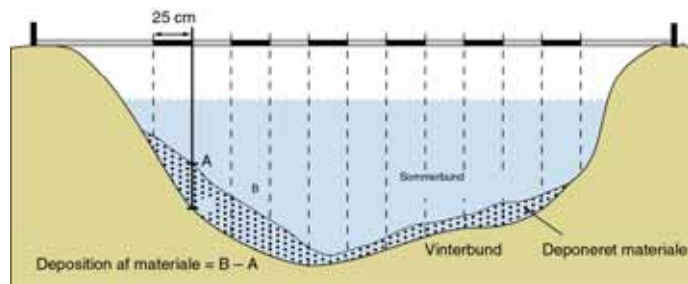
Fysisk Indeks

Strækingslængde i m	Optimalt antal holler og stryg					
	Bredde i m					
	1	2	3	4	5	6
50	7	3-4	2-3	2	1-2	
100	14	7	4-5	3-4	2-3	2
200	28	14	9-10	7-8	5-6	4-5

Sedimentdynamik på vandløbsbunden

Fiskeundersøgelser

- Foretages på alle 800 stationer
- Muligheden for undersøgelser vurderes i alle vandløbstyper
- Afrapporteringspligt i henhold til Habitatdirektivet
- Store vandløb forslag - revideres i løbet af 2004

Temadage under NOVANA

- Vandløbs- og ådalsvegetation 8-9. juni i Silkeborg
- Fysisk Indeks 30. marts i Silkeborg
- Fisketemamøde i løbet af efteråret 2004

Teknisk anvisning

- Revideres pr. 1 april 2004
- Nye udgaver af de enkelte kapitler lægges på FDC hjemmeside
- Revideres løbende (revisionsdato vises)

Kriterier for stationsudvælgelsen

Hvorfor udvælge stationer igen?

- Nyt program - nye stationer
- Genovervejelse af belastninger på stationerne
- Landskabet omkring stationerne inddrages som kriterie
- Oplandsforhold inddrages
- Opbygningen af et net af referencestationer
- Oprustning til Vandrammedirektivet

Kriterier

- Jævnt fordelt over landet
- Alle vandløb fordeles på 7 belastningstyper
- Størrelsesfordeling (0-2,2-5,5-10, >10)
- Bevarelse af tidsserier
- Sammenfald med kemistationer
- Skjern Å, VMP II, Habitatdirektivet, Vandrammedirektivet
- Stationerne skal vælges tilfældigt

Belastningstyper

Vandløbstype	Kort beskrivelse
Landbrug I	Høj dyrkningsgrad i oplandet > 50 %; Sandet jord; Variabel topografi; Vandløbsnære arealer i omdrift
Landbrug II	Høj dyrkningsgrad i oplandet > 50 %; Variabel jordtype og topografi; Vandløbsnære arealer i omdrift eller græsset
Landbrug III	Vandløbsnære arealer i omdrift, græsset eller ekstensivt udnyttet
Punktkilde I	Høj dyrkningsgrad i oplandet > 50 %; Variabel jordtype og topografi; Forskellige typer af udnyttelse på vandløbsnære arealer; Væsentlig bidrag fra spredt bebyggelse
Punktkilde II	Variabel jordtype, dyrkningsgrad og topografi; Forskellige typer af udnyttelse på vandløbsnære arealer; Belastningen primært fra punktkilder
Fysisk forstyrret	Variabel jordtype, dyrkningsgrad og topografi Ekstensiv udnyttelse af de vandløbsnære arealer eller skov og ingen væsentlig påvirkning fra punktkilder Stærkt fysiske modificeret forløb inkl. grødeskæring
Reference	Domineret af natur eller ekstensiv dyrkning i oplandet Variabel jordtype og topografi Vandløbsnære arealer meget ekstensivt eller slet ikke udnyttet – natur eller skov Ingen punktkilder og forløbet er fysisk umodificeret

Procedure

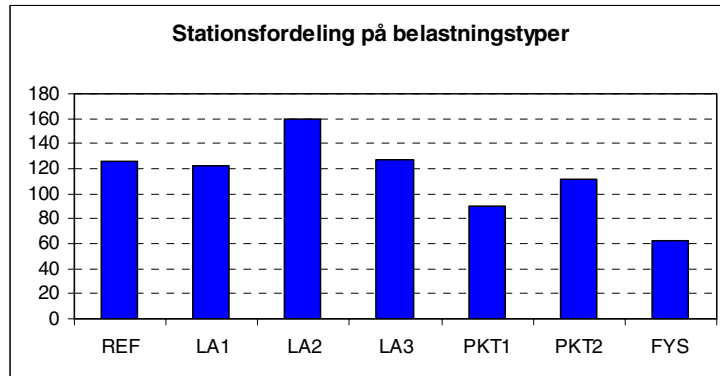
1250 stationer indmeldt ⇒ bindinger ⇒ ca. 700 stationer

Indmeldt ca. 130 ref. stationer ⇒ disse blev alle udvalgt

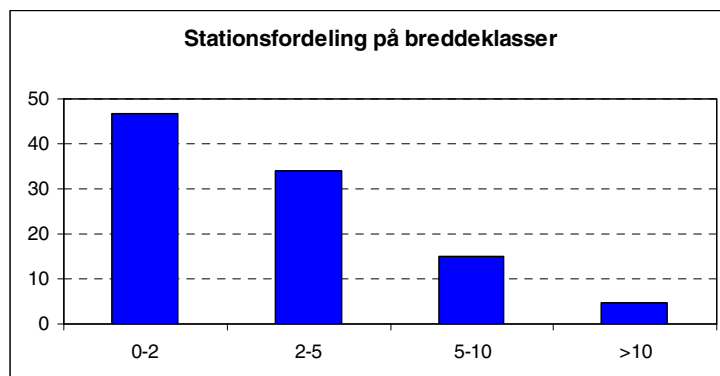
I alt kunne ca. 570 udvælges tilfældigt

Fordeling på størrelse og i 40 x 40 km grid

Reel fordeling

Fordeling på bredde

Habitat arter bindinger

- Vandløbssystemer udvalgt efter prioriterede arter
- Stationer udlagt i systemer med arter nævnt i HD
- I alt ca. 20 stationer

VMP II, Skjern Å

- Udlagt ca. 7 stationer i Skjern Å
- Heraf 5 på restaureret strækning el. opstrøms herfor

Tidsserier / kemistationer

- 155 “nye” stationer
- Ujævn fordeling på landsplan
- 81 stationer udlagt ved kemistationer

Opsummering

- 800 + 50 stationer udvalgt
- Delvis tilfældig udvælgelse
- Hensyntagen til tidsserier i et vist omfang
- Sammenfald med kemistationer er bevaret i stort omfang
- Der er taget hensyn til artsovervågning i relation til HD og Skjern Å overvågning